
Lietuvių istorinės dramos dialogas su Williamo Shakespeare'o tradicija

Lithuanian Historical Drama in Dialogue with the Tradition of William Shakespeare

Reda PABARČIENĖ

Vilniaus pedagoginis universitetas

T. Ševčenkos g. 31, LT-03111 Vilnius

pabarciene_r@yahoo.com

SUMMARY

The presentation addresses the influence of Shakespearean (English Renaissance, Elizabethan) drama on Lithuanian drama, its ambitions and intentions, achievements and limitations. The study of Shakespeare's receptivity in the works of M.Šikšnys, V.Krėvė, B.Sruoga, J.Grušas allows to highlight distinctiveness of Lithuanian drama and the makeup of the Lithuanian sense of tragedy. The model of Shakespeare's drama gave an opportunity for Lithuanian writers to liberate themselves from parochial mentality of the region and a chance to reach for philosophical and poetic ambivalence. However, they often failed to grasp a historic moment, to sharpen the individual conundrum and to distance themselves from the heroic images of national history. These features make their works appear somewhat hermetic and local whereas transposing them onto international level they plea political incorrectness and fissures in dramatic logics.

Key words: Shakespearean (English Renaissance) drama, Lithuanian historical drama, reception, tragedy, tragic paradox, Romantic tradition.

Straipsnyje aptariama šekspyriškosios (anglų renesansinės, elžbietiškosios) dramos įtaka M.Šikšnio, V.Krėvės, B.Sruogos, J.Grušo istorinėms dramoms, tos įtakos poreikis ir paskatos, rezultatai ir ribos. W.Shakespeare'o recepcijos studijos leidžia išryškinti lietuvių scenos veikalų savitumą, lietuviškosios tragedinės sąmonės ypatumus. Anglų renesansinės dramos pavyzdys leido lietuvių autoriams išsivaduoti iš taikomųjų mėgėjų teatro uždavinių, iš regioninio kaimiškojo mentaliteto, į literatūrą įvesti egzistencinę problematiką, pasiekti filosofškumo ir poetinio daugiaprasmiškumo. Tačiau lietuvių istorinėse dramose silpniau atskleista individo problematika,

ne visada atsiribota nuo herojinių tautos praeities vaizdinių ir pakilta iki tragedinių universalijų.

Esminiai žodžiai: šekspyriškoji (anglų renesansinė) drama, lietuvių istorinė drama, recepcija, tragedija, tragedinis paradoksas, romantizmas.

Šis straipsnis išaugo bent iš dviejų paskatų. Viena jų – pedagoginė. Dėstydamą visuotinės literatūros kursę Williamą Shakespeare'ą, o po poros semestrų tiems patiems studentams – lietuvių klasikinę dramaturgiją, susidurdavau su keistu kontrastu. Anglų dramų kolizijas jie įsivaizduodavo kaip gyvas, aktualias, o kalbėdami apie savus, kur kas naujesnių laikų, nacionalinę istoriją pagrįstus kūrinius, griebdavosi vadovėlinių štamų, ne-gyvų kalbos klišių. Tada nutariau lietuviškuose veikaluose išryškinti šekspyriškąjį karkasą, ir studentai susidomėjo jais. Kita straipsnio prielaida mokslinė. Teatro, literatūros studijose dažna nuostata, kad lietuvių dramaturgijoje vyrauja romantizmas, kad romantizmo idėja „amžinai gyva“¹. Tokiu būdu skirtingi dramos raidos etapai, įvairūs romantizmo pavidalai ir apraiškos (herojinė, lyrinė, modernizuota romantinė drama, melodrama) susiplaka po viena etikete, kuri tampa neiškalbi. Tai paskatino tipologizuoti lietuvių dramą, išskirti joje įvairius istorinius modelius.

Šiame straipsnyje aptariama šekspyriškosios (anglų renesansinės, elžbictiškosios) dramos įtaka lietuvių autorių kūriniams, jos porcikis ir paskatos, rezultatai ir ribos. Straipsnio prieigos – detali Shakespeare'o citatų, parafrazių, stiliaus, personažų pasaulėjautos, raiškos, raidos logikos analizė Marcelino Šikšnio-Šiaulėniškio, Vinco Krėvės, Balio Sruogos, pradėta ir Juozo Grušo veikaluose. Shakespeare'o recepcijos studijos leidžia naujai pažvelgti į mūsų dramaturgiją, išryškinti jos savitumą, lietuviškosios tragedinės sąmonės ypatumus, naujus, laiko ir vietinių realiųjų padiktuotus akcentus.

Shakespeare'o tradicijos poreikį Lietuvoje provokavo daugelis veiksnių. Pirmausia – romantizmas, kurio vagoje ir gimė „rimtoji“ mūsų drama. Anglų kūrėjas, vadinamas romantikų tėvu, mokytoju, „sumobilizavo“ lietuvių rašytojų vaizduotę žanrui, be kurio literatūra negali jaustis esanti brandi. Jis tarsi „parodė“, kaip dramaturgiškai apdoroti istorinę medžiagą, įtalpinti ją į tragedijos rėmus. Dėmesį Shakespeare'ui lėmė ir vidinė žanro raidos logika, būtinybė įsisavinti specifinę scenos kalbą. Ryškiausia ankstyvoji lietuvių istorinės dramos versija – romantiniai–herojiniai Aleksandro Fro-mo-Gužučio veikalai – tebuvo tik dramatinio mąstymo užuomazga, istorinių arba legendinių personažų dialogai be konflikto ir charakterių.

Ankstyviausiu Shakespeare'o recepcijos atveju mūsų literatūroje laikytinas Šikšnio *Pilėnų kunigaikštis* (1905), pirmasis tragedijos žanrine paantrašte tituluotas kūrinys. Čia bandoma veiksmą sutelkti aplink herojų, ryškinti, nors ir naiviai, jo evoliuciją ir vidinį konfliktą, susieti jį su istorijos drama, kaitalioti greito ir lėto ritmo, poetinio ir prozinio dialogo scenas, įvesti monologus, dainas ir pan.

Klasikinis šekspyriškumo pavyzdys – Krėvės *Šarūnas* (pasaulėžiūros, bet ne formato prasme) ir ypač *Skirgaila* – lietuvių tragedijos etalonas, kur jau nesiribojama išorinės technikos, atskirų struktūros elementų atkartojimu, o pasiekiamas pats tragedinio mąstymo principas, kūrinio organizacijos kokybė, kur esama paralelių su *Ričardu III*, *Hamletu*, *Makbetu*. *Skirgailoje* sukurta šekspyriškai atvira tragedinė situacija, nė vienai konfliktuojančiai pusei nesuteikiant absoliutaus teismo, politinę ir religinę priešpriešą traktuojant kaip proto ir jausmo, pragmatizmo ir idealizmo, garbės ir gyvasties dilemą. Daugelyje situacijų herojus atsiduria ant negalimumo ribos – negali nei eiti su kryžiuočiais, nei jų ignoruoti, nei atšaukti krikšto, nei viduje jo priimti, nei atsižadėti pagonybės, nei jos nuosekliai laikytis, nei žinoti tiesos, nei abejoti, nei gyventi be žmonių užuojautos, nei jos tikėtis. Krėvės kūrinyje aptinkamas retas lietuvių dramaturgijoje tragedinis paradoksas. Tai herojaus „aukštoji sielos liga“, antroji, objektyviai egzistuojanti jo dorybių arba nuodėmių pusė, kai „žmogaus mintys, paverstos veiksmu, tampa savo pačių priešingybe“². Skirgailos dievoieška virsta demonišku, gyvenimo prasmės paieškos – beprasmybės jausmu, noras padėti kitiems – savigriova. Anot Vytauto Kavolio, „Krėvės istorinės dramatos – energingo vadovavimo dviprasmybės, 'sugadintos charizmos' analizės“³.

Modernizuotose Sruogos dramose *Milžino paunksmė*, *Radvila Perkūnas*, *Kazimieras Sapiega*, *Barbora Radvilaitė*, kuriose orientuotasi į Antono Čechovo ir Konstantino Stanislavskio teatro stilistiką, Shakespeare'o personažų sklaida lieka plati ir įvairi. Vienu jų giminystė artimesnė, labiau išplėtota, ypač, jei tai centriniai veikėjai (karalių Lyrą primenantys Jogaila *Milžino paunksmėje* ir Kazimieras Sapiega to paties pavadinimo dramoje), kitų – tolimesnė, atskleista punktyriškai (Ofelijos, Kordelijos atgarsiai moteriškuose *Milžino paunksmės*, *Kazimiero Sapiegos* personažuose) arba iškylanti kaip sąmoningos polemikos objektas (jaunojo Sobieskio hamletiškas dramoje *Kazimieras Sapiega*). Vienu panašumas išorinis, atliepiantis bendrąją siužeto liniją (*Romeo ir Džuljeta* muzikinėje dramoje *Radvila Perkūnas*), kitų – vidinis, pasireiškiantis kaip savita, kūrybinga literatūrinio šaltinio interpretacija (*Romeo ir Džuljeta Barboroje Radvilaitėje*). Sruogos

kūriniuose sutinkami šekspyriški gyvenimo–kalėjimo, gyvenimo–viešnageš, būties ištuštėjimo, pamišimo motyvai. Sruoga, kaip ir Shakespeare'as, teigia jausmo galią, proto ir blogio, beprotybės ir išminties, fizinio aklumo ir dvasinės įžvalgos artimumą. Tačiau tragedinis paradoksas jo veikaluose neretai įgyja lengvą dviprasmiškumo atspalvį, nes įvedami herojaus tiesą paneigiantys arba diskredituojantys argumentai, o pozityvieji idealai tampa kiek abejotini.

Tarybiniais „atlydzio“ metais atgimstanti lietuvių tragedija vėl atsigręžė į savo ištakas – romantinę–herojinę, taip pat šekspyriškąją dramą, kartu ieškodama atramos moderniojoje Vakarų Europos dramaturgijoje. Pirmoji tarybinė tragedija Grušo *Herkus Mantas* yra savotiškas Krėvės *Skirgailos* atkartojimas. Šekspyriškumas čia reiškiasi istorijos aktualizavimu, daugialypių (religiniu, tautiniu, socialiniu, psichologiniu) konfliktu, skausminga idealų ir realybės, individo ir kolektyvo interesų, praeities ir dabarties sandūra, herojaus tragiškąja kalte, išbandymu meile, žmogiškumu.

Shakespeare'o dramų modelio patrauklumą Lietuvoje lėmė pavydėtinai gausus nacionalinės istorijos paveldas, pasiūlęs rašytojams turtingus praeities siužetus ir ryškius asmenis, taip pat didelis visuomenės dėmesys jiems, kurį, kaip ir Anglijoje Renesanso laikais, XX amžiaus pradžioje Lietuvoje skatino sparčiai auganti nacionalinė savimonė. Šikšnys *Pilėnų kuniškaištyje*, Krėvė *Skirgailoje*, *Mindaugo mirtyje*, Sruoga *Milžino paunksmėje*, Grušas *Herkuje Mante* panaudojo istorijos siužetus beveik iš tų pačių laikų, kaip ir Shakespeare'as savo kronikose bei tragedijose. Galima net manyti, kad pati istorinė medžiaga „pritraukia“ tam tikrą, jau nusistovėjusią dramatinę struktūrą.

Shakespeare'o pavyzdys leido lietuvių rašytojams išsivaduoti iš siaurų taikomųjų mėgėjų scenos uždavinių ir regioninio kaimiškojo mentaliteto. Jo dėka į literatūrą atėjo egzistencinė problematika, filosofiskumas ir poetinis daugiaprasmiškumas. Beje, Shakespeare'o pėdsakai aptinkami ne visuose, o tik universalesnio turinio istoriniuose kūriniuose; ten, kur užsibrėžtas siauras, su meno esme menkai tesusijęs tikslas, pavyzdžiui, atgaivinti istorinį herojų, prikelti praeitį, „kad ir mes ją pajustumė kaip tikrąją“ (Sruogos dramoje *Algirdas Izborske*⁴), paralelei erdvės pristinga. Shakespeare'o įtakų nėra ir naujausią istoriją liečiančioje Sruogos *Baisiojoje nakttyje*, taip pat tarybinio sociologizavimo paveiktoje *Apyaušrio dalioje* bei vaikams skirtuose veikaluose.

Laisvos formos, plastiškas anglų renesansinės dramų modelis buvo parankus kūrėjams, ateinantiesiems į dramą iš kitų žanrų (tokių dauguma), nes

leido jiems neprievertauti savęs ir panaudoti visus turimus talentus. Aiškiai matyti, kaip Krėvė tebeveikia realistinės prozos tradicija (išplėtota personažo elgsenos motyvacija, konfliktas ir dialogas, gausios remarkos), o Sruoga dramaturgijoje tebėra lyrikas (metaforiška, asociatyvi kalba, savita personažų dvasinė sandara, monologinė raiška). Šikšnio, Krėvės, Sruogos, Grušo veikalai tarsi natūraliai perėmė Shakespeare'o stilistinę daugiabalsiškumą, lyrinių, komiškų, tragiškų, buitinių pradų dermę. Tai ypač pasakytina apie Sruogą, kurio dramos kartais primena išvirkščias, antitragiškas tragedijas arba išvirkščias – nelinksma komedijas.

Klausimas – kuriuo istorijos interpretavimo pavyzdžiu dažniau rėmėsi lietuvių autoriai – Shakespeare'o kronikų (*histories*) ar angliškos temos tragedijų – nėra lengvai atsakomas. Kaip ir dramatinuose anglų kronikose, jų kūriniuose vyrauja politinė problematika, pagrindinis „herojus“ yra istorija, politinių ir religinių permainų, vertybinio lūžio epochos, istorija suvokiama kaip politiniai visuomenės elito veiksmai, kova dėl valdžios. Kita vertus, kaip ir Renesanso tragedijoje, praecities medžiaga jose psichologizuojama, personažui suteikiamas ryškus individualumas, komplikotos reakcijos, dinamika ir vidinis konfliktas. Vis dėlto lietuvių rašytojai savo veikalus dažniau pavadina ne tragedijomis, o kronikomis ir tam turi pagrindo.

Galima būtų klausti, kodėl lietuviškojo šekspyrizmo korifėjai – Krėvė, Sruoga netapo tokie populiarūs scenoje kaip jų pirmtakas Anglijoje ir už jos ribų, kodėl jų dramos retai ir dažnai nesėkmingai statomos teatre, net ir tuomet, kai istorinė tematika jame buvo paklausi? Juk kai kuo – Krėvė psichologinės motyvacijos išsamumu, siužetinės medžiagos turtingumu, Sruoga lyrizmu, dialogo daugiaprasmiškumu – nė kiek nenusileidžia didžiajam anglui (žinoma, scenoje tie privalumai gali virsti ir trūkumais).

Svarbiausia priežastis, ko gero, yra mitologija, santykis su istorine medžiaga ir epine tradicija. Shakespeare'as istoriją modernino nušviesdamas ją humanistinėmis individo laisvės, orumo, taikos, teisingumo, valdovo atsakomybės už savo kraštą idėjomis. Magistralinis lietuvių dramų mitas nuo Fromo-Gužučio iki Sruogos (o gal ir iki Grušo bei Justino Marcinkevičiaus) liko kone tas pats, suformuotas romantizmo: tai Lietuvos valstybės galia ir savarankiškumas. Perimdami šekspyriškosios dramos struktūrą, stilišką, atskirus motyvus bei personažų elgsenos detales, ideologijos požiūriu lietuvių autoriai išties dažnai liko „Aušros“ iškultivuotame lietuviškojo romantizmo lauke. Tai būdinga ne tik carinės ir sovietinės okupacijos metais, bet ir nepriklausomoje Lietuvoje parašytiems veikalams. Šią tendenciją iš dalies lėmė ir pati istoriografinė medžiaga, kurta vadovaujantis romantine

savosios tautos mitologija, o taip pat ją aktualizavęs konfliktas su Lenkija dėl Vilniaus krašto. Nacionalinė mitologija, būdama siauresnė ir lokalesnė nei renesansinė, neleido dramaturgams abstrahuotis nuo siužetinių šaltinių ir pakilti iki tragedinių universalijų. Dėl to jų kūriniai neretai atrodo hermetiški ir literatūriški, pernelyg „savi“, o perkelti į kitatautę aplinką būtų menkai suprantami, netgi politiškai nekorektiški, atsivertų jų tragedinės logikos spragos.

Lietuvių dramose dominuoja archaizacijos tendencija, polinkis į praeitį žvelgti kaip į neginčytiną, bet prarastą vertybę, formuoti palankų emocinį, meilės ir pasididžiavimo kupiną santykį su ja. Viduramžių praeitis jose dažniausiai atkuriamą pagal herojinį epinį modelį, pabrėžiant jos unikalumą ir vertingumą, valdovo galią, tiesioginę geografinės ir tautinės erdvės koreliaciją su gėriu ir blogiu. Net ir Sruogos *Milžino paunksmėje*, kurioje sąmoningai laužomi to meto masinėje sąmonėje įsitvirtinę istorijos vaizdiniai, tebebrėžiama juodai balta takoskyra tarp savų ir svetimų: lietuviškasis pasaulis heroizuojamas, o lenkiškasis ironizuojamas; unijinės valstybės valdovas Jogaila pateikiamas tik iš lietuviškosios perspektyvos, neryškinant jo galimo vidinio konflikto tarp tautinės tapatybės ir vadovaujamos valstybės interesų; unija su Lenkija laikoma klaida, kurią reikia ištaisyti, o Lietuvos galios stiprėjimas joje – vienintele tautos išlikimo perspektyva. Galima teigti, kad Shakespeare'as savo teatre populiarino sudėtingas filosofines humanizmo idėjas, o Sruoga, atvirksčiai, populiarioms to meto patriotinėms idėjoms stengėsi suteikti rafinuotą meninę formą. Vargu, ar šios pastangos gali būti vaisingos.

Šikšnio, Krėvės, Sruogos, net ir Grušo personažų elgseną daugiausia lemia herojinės–riterinės vertybės, susijusios su karu, politika, religija. Intymių santykių sritis, priešingai nei Shakespeare'o tragedijose, čia gerokai apribota. Tų ryšių stoką jiems kompensuoja tėvynė. Jogailai laimę teikia ne žmonės, o tam tikra vieta, į kurią jis norėtų grįžti. Jo santykis su tėvyne sūniškas. Išoriškai senas, viduje jis tebėra jaunas – priklausomas, kaltas, skolingas: tėvas–valdovas sūnaus palaidūno vaidmenyje. Jam svarbiau ne jo paties šeima, santuokoje gimę vaikai, o tėvo giminės linija, kraujo ryšys su Vylautu, su savo tėvų šeima.

Lietuvių istorinių dramų vertybiniam centre patikimai įsitvirtinusi Lietuva, kuri reikalauja globos, atsidavimo, puoselėjimo. Kuriančioji galia priklauso ne individui, o bendruomenei, įprasminančiai ir pateisinančiai individo gyvenimą. Tačiau nepaisant to, kad personažai daugiau veikia viešojo gyvenimo sferoje, jų krašto raidos vizija dažnai atrodo blanki ir abstrakti.

Pagrindinė jų programa primena epinio valdovo programą: tai valstybės vieningumas, jos žemių neliečiamumas, pastangos išlaikyti esamą teritoriją ir nepriklausomybę nuo lenkų bei vokiečių. Kitas valdovų ir vadų rūpestis – tautiškumo gynimas, nors tai aiškus anachronizmas (Viduramžių valstybėje jis nebuvo toks aktualus, kaip XIX ir XX amžiais, kai vadovautasi tautinės valstybės idėja). Neatrodo, kad valdovams rūpėtų jos vidaus tvarka, žmonių gerovė, kad kultų klausimas, kam apskritai reikalinga valstybė.

Kita vertus, dramose dažnai reiškiamas nekonstruktyvus santykis su valdžia, kuri traktuojama arba kaip pavojinga (susijusi su kalte, kančia, klaida), arba kaip nefunkcionaliai, arba kaip neprieinama. Abu *Milžino paunksmės* valdovai – Vytautas ir Jogaila – prasilenkia su karališkuoju statusu: jis nepasiekiamas jo siekiančiam Vytautui ir nevertingas jį turinčiam Jogailai. Jogaila nesidžiaugia tuo, ką gavo, o apgailestauja dėl to, ką prarado: savo pavaldumą lietuviams jis vertina labiau negu galią lenkams. Jis stiprus savyje, bet ne išorėje, galvoja, kaip išgyventi pačiam, o ne kaip kurti pasaulį. Jo dvasios jėga neproduktyvi, virtusi kaltės jausmu, ir išsilieja elegija, rezignacija.

Šalia socialių Shakespeare'o herojų išryškėja lietuviškųjų personažų izoliacija, raiškos galimybių ribotumas, silpnas sąryšis su pasauliu ir žmonėmis. Jogailai, Kazimierui Sapiegai tarsi neleidžiama būti tikriems tragedijos subjektams – prabilti visu balsu, patirti klaidos ir kančios pilnatvę, iki galo realizuoti save gėryje arba blogyje. Jogaila – tyli, frustruota asmenybė, kurio atsakomybės našta lengvinama, kaltė slepiama ir mažinama. Nežinančiam istorinio konteksto būtų neaišku, kuo gi jis nusikalto Lietuvai.

Itin stereotipiniai ir literatūriški lietuvių dramose atrodo moterų paveikslai. Vienas jų – lyrinis aukos tipas – meilei bei mylimiesiems pasišventusios jaunos moterys ir merginos, primenančios Shakespeare'o herojes – Ofeliją, Kordeliją (Marija Seniauskaitė, Elžbieta Oginskytė dramoje *Kazimieras Sapiega*, Liucija *Milžino paunksmėje*, turinti ne tik Ofelijos, bet ir Margaritos iš J.W.Goethe's *Fausto* bruožų). Kitas – romantinis–herojinis moterų tipas, kuris gali būti papildytas ir aukos konotacijomis. Tokia Krėvės Ona Duonutė, laikytina stipriausiu moterišku personažu lietuvių tragedijoje. Joje susitinka du moteriškumo pavidalai: tykusis patriarhaliskasis ir aktyvus herojiškasis, Shakespeare'o Ofelija ir Adomo Mickevičiaus Gražina. Trečias – populiarus–liaudiškasis, satyrinis moterų tipas, nedaug ką bendro teturintis su Shakespeare'o herojėmis (ciniškos ir vulgarokos karalienės Sonka *Milžino paunksmėje*, Marysenka dramoje *Kazimieras Sapiega*).

Lietuvių istorinės dramos dažnai stokoja aiškaus pabaigos akcento. Dėl

autorijų ištikimybės istorinei tiesai, o gal ir dėl jų „gailėstingumo“ pagrindiniai herojai nežūsta (lieka gyventi Skirgaila, Jogaila, Kazimieras Sapiega, Herkus Mantas, kurie mirė kitu laiku ir kitoje vietoje nei vaizduoja dramų įvykiai). Tačiau taip prarandama galimybė išgauti didesnę tragizmo efektą ir katarsį, atsiranda klasikinėje tragedijoje nepageidautinas amorfiškas finalas (toks jis net *Skirgailoje*). Dar vienas lietuviškųjų tragedijų netesėjimas – jų „teisingumas“, išankstinis užsiangažavimas. Vertybės jose dažnai ne analizuojamos ir tikrinamos veiksmo, o ginamos deklaratyviai, paties autoriaus pastangomis, ir netampa dar viena tragedinių situacijų bei tragiškojo paradokso prielaida (tai ypač būdinga Grušui).

Shakespeare'o kūrinuose numatomas pasaulio atgimimas iš žmonių valios ir etikos, o lietuvių dramose – iš gamtos, istorijos, amžinybės. Jose mažiau sąmoningumo, daugiau savaimingumo: proto, aktyvumo funkcijos perleidžiamos didiesiems šaltiniams, pasaulis pripažįstamas stipresnis ir reikšmingesnis už žmogų. Dėl to jose daugiau naivios saviguodos ir optimizmo. Individas, būdamas priklausomas ir ribotos galios, nėra vienintelis ir labiausiai atsakingas už pasaulį, jis per silpnas pakenkti kitiems. Sruogos *Milžino paunksmėje* Lietuva dėl Jogailos išdavystės nesugriuvo, joje iškilo Vytauto genijus, o jam mirus bent kuriam laikui liks stabili sistema. Dramoje *Kazimieras Sapiega*, kurioje sukurtas katastrofiškas pasaulio vaizdas, poetinė krašto žūties metafora, numatomas gamtiškasis Lietuvos prisikėlimas: „[I Lietuvą žiemojančią einu / [...]. Ji, žiemos iškentus šaltį, / dainuojančiu pavasariu suūs“⁵ (jaučianti ir savo tikslumu sukrečianti Sruogos ateities įžvalga).

Dėsningas klausimas: ar ne per vėlai ir ar tinkamai, esmingai – XX amžiaus pradžioje ir viduryje – lietuvių kūrėjai atsigręžė į Shakespeare'ą, tuomet, kai Vakarų Europoje istorinė poetinė drama jau buvo tapusi seniena? Ar jų veikalai nėra populiarių klasikos citatų montažas, literatūros profesorių erudicijos tvarinys?

Iš dalies šekspyriškąją įtaką lietuvių istorinei dramai galima laikyti pavėluota, bet tai nulemta lietuvių literatūros raidos specifikos, jos vėlavimosi, kuris labiausiai pastebimas dramoje – jauniausiame, kitų literatūros rūšių patirtį sugeriančiame žanre. Kita vertus, ši tradicija Lietuvoje buvo nauja, ir autoriai ja sekė grumdami su lietuvių scenos mėgėjiškumu, romantinės–herojinės dramos štampais, be to, ji buvo užpildyta savu, tautiniu turiniu. Shakespeare'o, kaip gerai sukonstruotos, sceniškos, psichologinės dramos pavyzdys tam tikra prasme Lietuvoje buvo neišvengiamas, būtinas, ir tik įvaldžius jį, atsivėrė kelias tikrajai vakarietiškai romantinei dramai, prasidėjo jos lyrizacija ir modernizacija, maištas prieš klasikinį žanro kanoną.

LITERATŪRA

- ¹ Vytautas Kubilius, *Romantizmo tradicija lietuvių literatūroje*, Vilnius: Amžius, 1993; Gražina Mareckaitė, *Romantizmo idėjos lietuvių teatre. Nuo XIX iki XXI amžiaus*, Vilnius: Kultūros, filosofijos ir meno institutas, 2004.
- ² A.C.Bradley, *Shakespearean Tragedy. Lectures on "Hamlet", "Othello", "King Lear", "Mackbeth"*, London, 1978, 20.
- ³ Vytautas Kavolis, „Sąmoningumo trajektorijos“, *Žmogus istorijoje*, Vilnius: Vaga, 1994, 145.
- ⁴ Balys Sruoga, „Algirdas Izborske“, *Raštai 2. Dramos*, Vilnius: Alma littera, 1996, 511–515.
- ⁵ Balys Sruoga, „Kazimieras Sapiega“, *Raštai 2. Dramos*, Vilnius: Alma littera, 1996, 722.